

Matematika

Mashq daftari

I qism

Erik Chan Chun Ming

AHA! MATEMATIKA

5-sinf

I qism

Umumiy o'rtta ta'lim maktablari uchun mashq daftari

O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi
nashrga tavsiya etgan

MAKTABGACHA
VA MAKTAB TA'LIMI
VAZIRLIGI

STAR PUBLISHING PTE LTD

Toshkent – 2024

UO'K: 51:373.3.016(076.5)
KBK 22.1+74.202ya72
M 52

Doktor Erik Chan Chun Ming. AHA! Matematika (I qism) 5-sinf [Matn] : mashq daftari /
Doktor Erik Chan Chun Ming.– Toshkent: Novda Edutainment, 2024. – 224 b.

Muallif: doktor Erik Chan Chun Ming

Maslahatchi: professor Berinderjit Kaur

Mahalliyashtirish bo'yicha ishchi guruh:

Boxodir Xaydarov – professor, fizika-matematika fanlari nomzodi.
Jamoliddin Saparbayev
Xolmirza Yusupov

Tarjimonlar (ingliz tilidan o'zbek tiliga): Lobar Ruziyeva, Xojiakbar Tulqunov

Taqrizchilar:

Mirfozil Mirzaahmedov – O'zbekistonda xizmat ko'rsatgan o'qituvchi, professor.
Nilufar Jalolova – Toshkent shahri Yakkasaroy tumanidagi
319-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabining matematika fani o'qituvchisi.
Mavluda Mamaraximova – Toshkent shahri Mirzo Ulug'bek tumanidagi
275-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabining matematika fani o'qituvchisi.
Nilufar Latipova – Toshkent shahri Yunusobod tumanidagi
96-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabining matematika fani o'qituvchisi.

Mahalliyashtirilgan ushbu mashq daftari O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi
V. I. Romanovskiy nomidagi matematika institutining xulosasi asosida takomillashtirildi.

Ushbu nashr mualliflik huquqi bilan himoyalangan. "Star Publishing Pre Ltd" nashriyoti hamda
"Novda Edutainment" mas'uliyati cheklangan jamiyati yozma ruxsatisiz biron-bir qismni qayta
chop etish mumkin emas.

O'zbek tiliga tarjima qilingan va mahalliyashtirilgan nashr, 2024

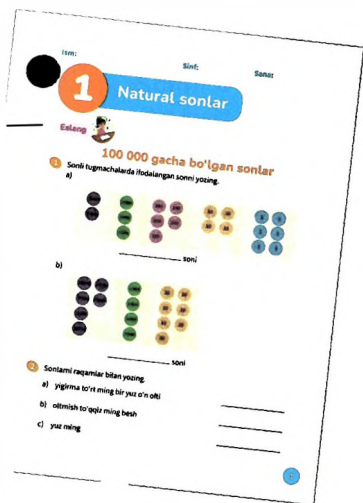
So'zboshi

“AHA! Matematika” mashq daftari darslikning ajralmas qismi hisoblanadi. Mashq daftari, asosan, uyda shug'ullanishga mo'ljallangan. Undagi turli xil amaliy mashq va masalalar, hayotiy topshiriqlar o'quvchilarning mustaqil o'rganishini qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgan. Mashq daftari yordamida o'quvchilar yangi matematik bilimlarni o'zlashtirish va mustahkamlash bilan birga, muammoli vaziyatlarda qo'l keladigan mantiqiy fikrlash va mulohaza yuritish kabi hayotiy ko'nikmalarga ham ega bo'ladi.

Matematika olamiga sayohatingiz qiziqarli va maroqli bo'lsin!

Eslang

ruknida o'quvchilarni avvalgi mavzularda o'rganilgan bilimlarni eslashga yo'naltiradi.

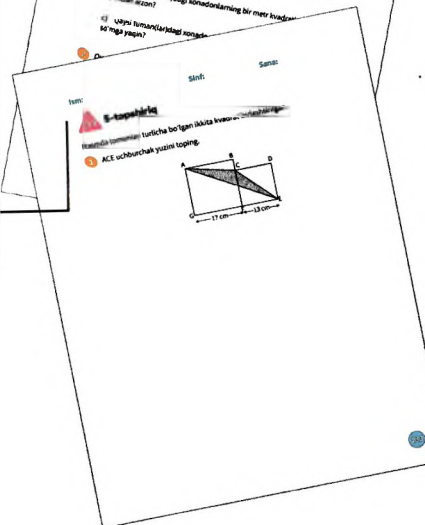
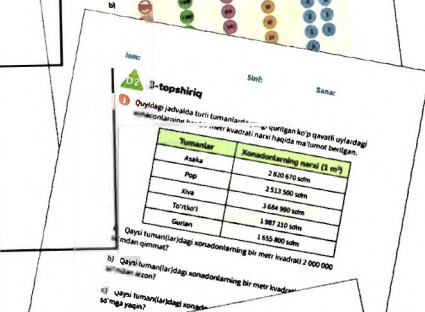

Topshiriq (D1 / D2 / D3)

1) D1 – birinchi darajali topshiriqlar o'quvchilar mavzuga oid asosiy tushunchalarni qanday o'zlashtirganini baholaydi va ularga tayanch ko'nikmalarni egallashda yordam beradi.

2) D2 – ikkinchi darajali topshiriqlar o'quvchilar mavzuga oid o'rta murakkablikdagi tushunchalarni qanday o'zlashtirganini baholaydi va ularga yuqori darajadagi fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda yordam beradi.

3) D3 – uchinchi darajali topshiriqlar o'quvchilar mavzuga oid tushunchalarni qanchalik chuqur o'zlashtirganini baholaydi hamda ulardagi ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini nostandart, murakkab matematik masalalarni yechish orqali rivojlantiradi.

Amaliy topshiriq

rukni o'quvchilarga mavzu bo'yicha egallagan bilim va ko'nikmalarini namoyish qilish va o'z-o'zini baholash imkonini beradi.

Ism: _____ Shif: _____ Sena: _____

Amaliy topshiriq

Sizlarni ayirishda kalkulyatordan foydalaning.

Masala

Olti xonali son o'ylang. Ushbu olti xonali sonning barcha raqamlari turlicha va 0 dan farqli bo'lsin. Uni kalkulyatordan kiriting. Masalan, 123456 kabi olti xonali sonni kiritib, natijani ekranga ko'rsatib oling. Natijani hisoblashda kalkulyatordan foydalaning.

1) Ayirma 123 456 - 223 456 = 6
2) Ayirma 20 000 bo'lsin (masalan) sonning o'n minglar xonasida barcha raqamlari qanday bo'lsin?
123 456 - 103 456 = 20 000

Endi olti xonali son o'ylang. Sizlarni ayirish uchun namunada ko'rsatilganidek kalkulyatordan foydalaning.

a) Men o'ylagan olti xonali son _____
Men ayirma 700 bo'lishni soxlayman.
Ayirish amaliga mos ifoda: _____

b) Men o'ylagan olti xonali son _____
Men ayirma 70 000 bo'lishni soxlayman.
Ayirish amaliga mos ifoda: _____

Matematika kundaligi

O'quvchilarni matematikani o'rganish jarayoni haqida fikrlashga undaydi.

Matematika kundaligi

Har kuni o'zingizning matematika kundaligini yozing. Kundalikda har kuni o'zingizning matematika kundaligini yozing. Kundalikda har kuni o'zingizning matematika kundaligini yozing.

Muammoli topshiriq

rukni o'quvchilarni to'rt bosqichli fikrlash jarayoni asosida mulohaza yuritishga va ijodiy yondashishga undaydi.

Muammoli topshiriq

Ravshan quyida tasvirlanganidek nuqta va kesmalar orqali shakllar ketma-ketligini chizmoqda.

1-shakl 2-shakl 3-shakl 4-shakl

a) 6-shaklda nechta nuqta bor? b) Nechanchi shaklda 21 ta nuqta bor? Ushbu shaklda kesmalar soni nechta?

Yechish

Ravshan ketma-ketligini umumiy qonuniyatni aniqlang va javabini to'ldiring.

Shakl	Nuqtalar soni	Kesmalar soni
1	3	1+3+3
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		

Takrorlash

rukni o'quvchilarga egallagan bilim va ko'nikmalarni takrorlash hamda mustahkamlash imkonini beradi.

Hisoblashlarni bajarishda kalkulyatordan foydalanish mumkin.

Ism: _____ Shif: _____ Sena: _____

I TAKRORLASH

A bo'lim

1) Sizlarni raqamlar bilan yozing.
a) To'rt yuz oltinchi yetti ming uch yuz to'rt yuz
b) Iki million sakson ming besh yuz yettinchi

2) Sizlarni so'zlar bilan yozing.
a) 870 456
b) 5 006 104

3) Har bir sonda berilgan 9 raqam
a) 189 342
b) 9 253 189
c) 3 946 315

Matnli masalar

8-topshiriq

Masalalarni yeching. Har bir yechimning g'rig'ingizni belgilang.

1) Gulshara o'zining oylik maohaji 1 460 000 so'm. U maohajining 70 000 so'mini o'zining ayri, qolgan maohajini o'zining uchun sarflaydi. Gulshara o'zining ayri qancha pul sarflaydi?

2) Gulshara 748 500 so'mga chingirachni sotib oldi. U 121 000 so'mni boshqarib o'tiruvchi sifatida berib, o'zining o'zini o'ziga 25 500 so'mdan berib to'ldi. Gulshara pulning qancha qismini nechta oyga to'lagan?

MUNDARIJA

1	NATURAL SONLAR	1
	Eslang	1
	1 milliongacha bo'lgan sonlar	5
	10 milliongacha bo'lgan sonlar.....	9
	Amaliy topshiriq.....	15
	O'ylab ko'ring. Muammoli topshiriq.....	16
	Matematika kundaligi.....	18
2	SONLAR USTIDA TO'RT AMAL	19
	Sonni 10, 100 va 1000 ga ko'paytirish.....	19
	Sonni o'nlik, yuzlik va mingliklarga ko'paytirish.....	21
	Sonni 10, 100 va 1000 ga bo'lish.....	25
	Sonni o'nlik, yuzlik va mingliklarga bo'lish.....	27
	Qavssiz ifodalarda amallarni bajarish tartibi.....	31
	Qavslil ifodalarda amallarni bajarish tartibi.....	35
	Matnli masalalar.....	37
	Amaliy topshiriq.....	51
	O'ylab ko'ring. Muammoli topshiriq.....	52
	Matematika kundaligi.....	54
3	ODDIY KASRLAR	55
	Sonlarni bo'lishni kasr ko'rinishida ifodalash.....	55
	Oddiy kasrni o'nli kasrga aylantirish.....	59
	Eslang	63
	Aralash sonlarni qo'shish va ayirish.....	65
	Eslang	71
	To'g'ri kasrni natural songa ko'paytirish.....	73
	Noto'g'ri kasrni natural songa ko'paytirish.....	77
	Ikkita to'g'ri kasrni ko'paytirish.....	79
	To'g'ri va noto'g'ri kasrlarni ko'paytirish	81
	Ikkita noto'g'ri kasrni ko'paytirish.....	83
	Aralash sonni natural songa ko'paytirish	85
	Qolgan qismning qismi.....	89
	Matnli masalalar	91
	Amaliy topshiriq.....	97
	O'ylab ko'ring. Muammoli topshiriq.....	98
	Matematika kundaligi.....	100
	I TAKRORLASH	101

4 UCHBURCHAKNING YUZI **115**

Eslang	115
Uchburchakning asosi va balandligi	117
Uchburchakning yuzini topish	119
To'g'ri to'rtburchak va uchburchaklardan tuzilgan murakkab shakllarning yuzi	123
Amaliy topshiriq	135
O'ylab ko'ring. Muammoli topshiriq	136
Matematika kundaligi	138

5 HAJM **139**

Fazoviy jismlarning hajmi	139
Uch o'lchamli panjarada fazoviy jismlarni chizish	141
Kvadratli panjarada fazoviy jismlarning turli ko'rinishlarini chizish	143
Hajmni santimetr kub va metr kubda o'lchash	145
Kuboid va kubning hajmini topish	147
Suyuqlik hajmini santimetr kub va metr kubda o'lchash	151
Matnli masalalar	153
Amaliy topshiriq	161
O'ylab ko'ring. Muammoli topshiriq	162
Matematika kundaligi	164

6 NISBATLAR **165**

Nisbat tushunchasi	165
Teng kuchli nisbatlar	169
Berilgan miqdor va nisbatga ko'ra boshqa miqdorni topish	179
Berilgan jami miqdor va nisbatga ko'ra uning qismlarini topish	181
Ikki miqdorning nisbatiga doir matnli masalalar	183
Uchta miqdorning nisbati	189
Uchta miqdorning nisbatiga doir matnli masalalar	193
Amaliy topshiriq	201
O'ylab ko'ring. Muammoli topshiriq	202
Matematika kundaligi	203

II TAKRORLASH **204**

vab-saytimiz: Zokirjon.com

Zokirjon.com vab-sayti orqali o'zingiz uchun kerakli ma'lumotlarni yuklab oling.

Zokirjon Admin bilan

90-530-68-66, 91-397-77-37 nomerga telegram orqali bog'lanishingiz yoki nza456, nza445 izlab telegramdan yozishingiz so'raladi.

Telegramda murojaatingizga o'z vaqtida javob beriladi.

5-sinf matematika mashq daftari 1-qism to'liq holda olish uchun telegramdan yozing.

Telegram kanalimiz:

@Maktablar_uchun_hujjatlar

To'lov uchun: **HUMO 9860230104973329**

Plastik egasi Nabiyev Zokirjon

DIQQAT!!!

Sizga bu **OMONAT** qilib beriladi.
To'liq holda olganingizdan so'ng:
Faqat o'zingiz uchun foydalaning.
Hech kimga bermang hattoki eng yaqin insoningizga ham.
Internet orqali vab-saytlarga joylamang.

Kanal va gruppalarga tarqatmang.

OMONATGA

HIYONAT QILMANG.

Ism:

Sinf:

Sana:

1

Natural sonlar

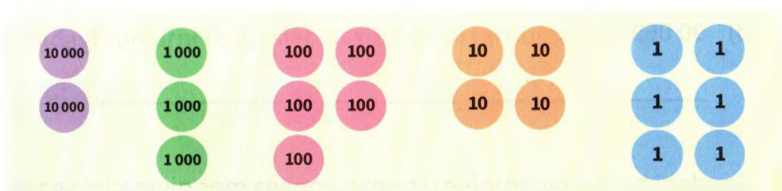
Eslang

100 000 gacha bo'lgan sonlar

1 Sonli tugmachalarda ifodalangan sonni yozing.

a)

_____ soni

b)

_____ soni

2 Sonlarni raqamlar bilan yozing.

a) yigirma to'rt ming bir yuz o'n olti

_____

b) oltmish to'qqiz ming besh

_____

c) yuz ming

_____

3 Sonlarni soʻzlar bilan yozing.

a) 26 354

_____

b) 74 940

_____

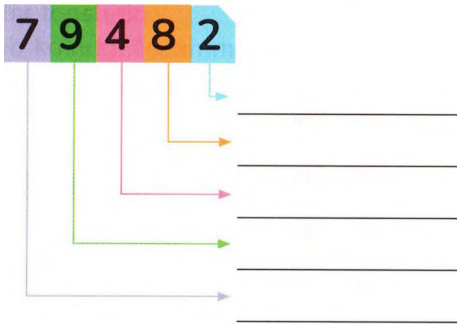
c) 88 405

_____

d) 90 069

_____

4 Sondagi har bir raqamning u turgan xonaga mos qiymatini yozing.

5 87 064 sonidagi:

a) 7 raqami _____ (soni)ni bildiradi.

b) 6 raqami _____ (soni)ni bildiradi.